

K NOZ § 1881:**§ 1881**

(1)

Postoupit lze pohledávku, kterou lze zcizit, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevylučuje.

(2)

Nelze postoupit pohledávku, která zaniká smrtí nebo jejíž obsah by se změnou věřitele k tíži dlužníka změnil.

Komentáře

11/06/2013 / ADMINISTRÁTOR

Důvodová zpráva k § 1879 až 1887

0 0 0

09/10/2014 / Jiří Remeš

Argumenty pro účinky zákazu...

1 6 0

09/10/2014 / Jiří Remeš

Argumenty pro účinky zákazu...

2 5 0

30/09/2017 / Admin tým

Křížové odkazy

0 0 0

13/11/2014 / Jiří Remeš

23 Cdo 1888/2007 - Relativní...

0 0 0

ARGUMENTY PRO ÚČINKY ZÁKAZU POSTOUPENÍ POHLEDÁVKY JEN INTER PARTES

09/10/2014 / Jiří Remeš JŠK, advokátní kancelář, s.r.o.

Na důsledky porušení zákazu *pacta de non cedendo* podle NOZ existují rozporné názory. V tomto komentáři shrnuji dosavadní názory a argumenty podporující závěr o jeho účinku *inter partes*.

Názor, že smluvený zákaz postoupení se nijak netýká postupníka, razí JUDr. Bohumil Dvořák v beckovském komentáři k § 1881 NOZ, (Dvořák, B. in Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 740). Takový zákaz podle tohoto autora vůbec nepůsobí proti třetím osobám, nezpůsobuje neplatnost a jeho jedinou výhodou jsou nároky postupníka z porušení smlouvy, typicky náhrada škody: „Smluvní zákaz postupu sjednaný mezi dlužníkem a původním věřitelem (postupitelem) po provedení cese nemá žádných účinků. ... Oproti dosavadní judikatuře (Rc 27/2007) je třeba vycházet z toho, že smlouva o postoupení pohledávky uzavřená v rozporu se smluvním zákazem postoupení nemá za následek absolutní neplatnost cese. Zákaz postupu totiž platí v právním vztahu mezi dlužníkem a původním věřitelem, nemá však účinky vůči třetím osobám. Postoupí-li věřitel přes smluvní zákaz pohledávku jiné osobě, porušuje tím svou povinnost vůči postoupenému dlužníkovi a je odpovědný za škodu, která tím dlužníkovi vznikne; platnost samotného postupu ale není dotčena. Zájmy postoupeného dlužníka jsou dostatečně chráněny eventuálním nárokem na náhradu škody. I zde platí, že pohledávka je zásadně předmětem právního obchodu; její vyloučení z něj nemůže být věcí libovůle stran. Situace není nepodobná případu, kdy se kupující vůči prodávajícímu zaváže, že nabytou věc nebude dále zcizovat. Ani takový smluvní zákaz nemůže mít

účinky vůči třetím osobám.

Setrvání na názoru, který vztahuje účinky porušení sjednaného zákazu postoupení i na třetí osoby, právní postavení dlužníka nijak neposiluje a může naopak významně poškozovat zájmy cesionáře. V případě absolutní neplatnosti postupní smlouvy by postupník nebyl chráněn ani tehdy, jestliže se o smluvním zákazu cese nemohl ani při vynaložení náležité péče dozvědět. Je tedy třeba uzavřít, že postupní smlouva uzavřená v rozporu s dohodnutým zákazem cese podle § 1881 odst. 1 není neplatná, neboť smysl a účel zákona neplatnost nevyžaduje (§ 580). Je-li dlužníkovi taková cese postupitelem oznámena, resp. postupníkem prokázána, splní dlužník závazek jen plněním novému věřiteli. Plnění původnímu věřiteli nemá účinky splnění.“

Tento názor by podporovaly některé zahraniční úpravy, ve kterých smluvený zákaz postoupení neomezuje postupitelnost vůbec nebo nikoli výrazně. Typické je to pro Francii, kde smluvní ujednání podle čl. 1165 Code Civil nezavazuje třetí strany, a tedy ani ujednání o zákazu postoupení (Rasche, G [zde](#) s. 135; von Bar, Clive, Schulte-Nölke s. 1054-55; srov. velmi podobný § 1759 NOZ). Na stejném principu stojí i estonský zákon o obligacích (§ 166 LOA, dostupný [zde](#)), čl. 1260 italského Codice Civil, byť zde se zkoumá dobrá víra postupníka (von Bar, Clive, Schulte-Nölke [zde](#), s. 1054). Konečně i americký Uniform Commercial Code v § 9.401(b) nakonec zvrátil dlouho panující trend neumožňující postoupení práv navzdory smluvenému zákazu (Rasche, s. 138).

Tendence umožňující postoupení pohledávek navdory *pactu de non cedendo* sledují také unifikační snahy. Jmenovitě čl. III.-5:108 DCFR stanovuje, že smluvní zákaz nebo omezení postoupení práva se nedotýká postupitelnosti tohoto práva. Smluvený zákaz postoupení je neúčinný také podle čl. 11:301 PECL, byť za předpokladu, že postupník o zákazu nevěděl a vědět nemusel.

Postupitelnost pohledávek má i ekonomické raciono. Tvrdí se například, že „*společenská a ekonomická prospěšnost toho, aby věřitelům bylo umožněno převádět svá práva, se považuje za převažující nad prospěšností toho, aby dlužníci převody zakázali. Že tato užitečnost převažuje nad tou druhou netřeba demonstrovat ani dokazovat,*“ (Gilmore, Security interests in personal property, Boston, 1965, Vol. I., s. 212 - 13, citováno in Rasche [zde](#), s. 140, pozn. pod čarou č. 73; podobně také Zweigert, K., Kötz, H. Introduction to Comparative Law, 3. vyd. Oxford : Clarendon Press, 1998, s. 442). Souhlasím proto také s Raschem když říká, že vyloučení postupitelnosti pohledávek je mj. politická otázka, která se neobejde bez hodnotových argumentů. Od toho se bude dozajista odvíjet výklad § 580 NOZ, tedy zda smysl a účel § 1881 NOZ vyžaduje, aby porušení smluveného zákazu postoupení bylo vůbec neplatné.

Pro úplnost dodávám, že zcela opačný názor zastává JUDr. Handlar v beckovském komentáři k § 580 NOZ, kdy postup pohledávky navzdory smluvenému zákazu bude absolutně neplatný ([dostupný zde](#)).

Rád bych se tedy tímto pokusil otevřít diskusi, která snad pomůže při hledání odpovědi na takto důležitou otázku.

Pokud (ne)souhlasíte s účinky zákazu postoupení jen mezi stranami, prosím neváhejte (dis)likovat nebo ještě lépe komentovat tento příspěvek a příspěvek shrnující také protiargumenty [zde](#).

Diskuze

[1] PETR KAVAN / 11. 10. 2014 / AD ABROGANS

Zkusil bych to s prostou logikou. Jestliže si dohodnu, že pohledávku vzniklou z obligačního vztahu nelze postoupit, zavazuji se jednoznačně ke konkrétnímu jednání, tzn. k nemožnosti postoupení. Jsme v oblasti soukromého práva, které favorizuje vůli stran, a je-li pregnantně vyjádřena („zakazuje se postoupení jakýchkoli pohledávek z titulu této smlouvy vzniklých“ etc.), je zjevnou ochrannou funkcí § 1881 odst. 1 NOZ přiznat účinky postoupení, které je v rozporu s jasně deklarovanou dohodou stran nepostoupit (odhlédněme od možných konotací spojených s nepřesně konstruovaným zákazem). Připustíme-li možnost, že by takové jednání mělo zamýšlené právní účinky, je namísto úvaha o nadbytečnosti komentovaného ustanovení. Zkusme problém obrátit jinak: bylo by bez účinků postoupení ujednané přes jasně deklarovaný zákaz, pokud by neexistovala normativní klauzule § 1881 odst. 1? I v tomto případě bych viděl postoupení jako bezúčinné, pokud bych porušil svůj deklarovaný zákaz nepostoupit. Připustíme-li dovolenost postoupení i přes pregnantně formulovaný smluvní zákaz, vlastně tím nepřiznáváme žádnou váhu dovolenému (protože jinak nezakázanému) jednání smluvních stran a v konečném důsledku mu ani neposkytujeme právní ochranu, přestože ochrana autonomie vůle je pro NOZ prioritní. Kde pak zůstává požadavek na předvídatelnost právní regulace, jestliže normativní pravidlo (notabene v hlavním kodexu soukromého práva!) stanoví nemožnost postoupení přes odlišné ujednání smluvních stran? Adresát právní normy přece očekává, že pravidlo na ochranu konkrétního jednání způsobí zamýšlené účinky, a proto při vědomí jeho existence jedná. Jestliže nejsou jeho cíle v rozporu s obecnými maximami právního jednání, nelze bez dalšího vyvozovat, že zamýšlený cíl jeho jednání bude relativizován. Proto bych postoupení ujednanému i přes zákaz sjednaný mezi smluvními stranami právní účinky nepřiznal; jestliže ano, bude možné relativizovat jakékoli ujednání. I kdyby šlo o politikum, jak je uvedeno, uniká mi smysl favorizace ekonomické prospěšnosti proti svobodně a jasně deklarované dohodě o zákazu postoupení.

Ten může mít své ratio i ve vzpomínané ekonomické rovině – např. není vždy vhodné, aby spory vyplývající z plnění některých pohledávek založených složitějšími obligacemi (namátkou smlouva o dílo a podobně) byly řešeny po postoupení s tou stranou (postupníkem), který nebude disponovat úplnými informacemi o skutkovém stavu, na nichž lze postupovanou pohledávku (ne)založit. Naopak, vnímal bych zákaz postoupení ujednaný mezi stranami jako vyjádření pravidla, že spory o plnění z obligace mohou a mají být řešeny právě jen mezi stranami primárně obligačně zavázanými, tedy mezi účastníky konkrétního právního poměru (vztahu). Proti mému mínění nejdou ani unifikační snahy: v DCFR jde o systémově velmi obecnou formulaci a její výklad není použitelný na všechny případy postupitelnosti práv, PECL stanoví pro postupitelnost mj. podmínku vědomosti postupníka o zákazu postoupení (tu lze relativizovat už tím, že jen těžko může postupník uzavřít smlouvu o postoupení práva a nevědět, o jaké právo se jedná a jaká byla dohoda stran v rámci primární obligace). Skutečně jde o otázku hodnotového výkladu, při které by hlavní roli měla sehrát zásada, že primární je poskytnutí ochrany pro toho, kdo jednal s vírou v dodržení smluveného způsobu jednání (postoupení vyloučil a spoléhá právě na pravidlo, které tomuto jednání poskytuje ochranu). Tolik první reakce, jakkoli nemyslím, že bych své stanovisko nepřiznat účinky postoupení přes ujednaný zákaz nějak měnil....

Reagovali: [2] 3 0

[2] JIŘÍ REMEŠ / 7. 11. 2014 / REAKCE NA: [1] / RE: AD ABROGANS

Domnívám se, že tento výklad nakonec převáží.

Prof. Eliáš to shrnuje v článku Některé otázky související s postoupením pohledávky ve sborníku z Karlovarských právnických dní XXII, 2014, s. 20-22. Podle prof. Eliáše bude pravidelným následkem postoupení pohledávky v rozporu s § 1881 relativní neplatnost. Druhou možností je podle něj absolutní neplatnost, avšak jen v opravdu výjimečných případech (veřejný pořádek). K otázce „pouhé“ náhrady škody se autor nevyjadřuje, ale z kontextu mám spíše za to, že bychom z toho neměli dovozovat, že je to jedna z variant.

Zdá se tedy, že NOZ a prof. Eliáš navazují na místní tradici (srov. už § 1234 návrhu o.z. z r. 1937 a důvodovou zprávu k němu, Vážný č. 5396, 6720) a smluvní zákaz postupitelnosti bude účinkovat i proti budoucím „postupníkům.“ Rozdíl je podle mne v tom, že často zmiňovaný judikát R 27/2007 o absolutní neplatnosti bude nejspíše skutečně nepoužitelný, jak plyne z § 588 NOZ. Namísto toho bude na dlužníkovi zda postupu zabrání námitkou relativní neplatnosti, jak Nejvyšší soud připustil už v rozhodnutí 23 Cdo 1888/2007.

2 0